

Dr. Mosonyi Dénes:

Föltámadt, örvendjünk!

Eppen tíz éve már, hogy a magyar eredetű, ősrégi pálos-rend másfél évszázados száműzés után visszatért hazánkba, szerény ujonczát megnyitotta Pécsét s belépett újból a magyar történelm zuhogó sodrába. Ez az első decenniusa elég indok arra, hogy a rend törlesztését, a hazatelepítés előkészítését s ennek a munkának fontosabb részeit legalább röviden felidézzük és napfényre hozzuk.

A rend megszűnése.

A magyar pálos-rend életrekeltése, szülőföldjén való visszaállítása, mint benső kívánság tovább élt akkor is a nemzet lelkében, mikor József császár, a magyar történelm szomorú emlékü „kalapos” királya, ki a rendet 1786-ban eltörölte, lehúnyta szemeit. József császár 1790-ben tért meg őseihez, miután sok törvénytelen, sérelmes, önkényes rendeletet a halálos ágyon egyetlen tollvonással megsemmisítette. Ez a későn támadt, józanabb belátás a rendet ért halálos sérelem jóvátételére sajnos nem terjedt ki. Ezért kellett a rendelet ellen módjával fellépni. A legelső tiltakozó maga a rendfőnök, az utolsó magyar generális, Ordódy Károly volt. Ő ugyan maga is súlyosan hibázott, mert a császárt egyik-másik magyar házuk engedetlen eljárása miatt rosszul informálta, ezzel az amúgy is lobbanékony uralkodó ellenszenvét a magyar rend iránt erősen fokozta és a rend eltörlésére vonatkozó korábbi szándékát akaratlanul is alátámasztotta, hibáját azonban csakhamar belátta. Am a késő bánat az eltörölt renden már nem segíthetett. 1786 március 20-án történt a rend felosztatásának közhírrététele és végrehajtása. A magyar tartományban ebben az időben 31 háza volt 381 pálos-szerzetessel.* Az említett napon minden pálos-kolostorban váratlanul megjelentek a királyi biztosok, összehívták a mitsem sejtő szerzeteseket és kihirdették előttük a lesújtó, gyászos ítéletet. A meglepett rendtagokra úgy hatott ez a hír, mint a derült égből lerobbanó villám. Nem tudták, sőt nem is sejtették, mi készül ellenük.

* Az eltörölt házak: Ács, Bánfalva, Család, Csáktornya, Elefánt, Diósgyőr, Illyefalva, Késmárk, Márianosztra, Máriavölgy, Moesár, Nagyvárad, Nezsider, Pápa, Pest, Pécs, Sajólad, Sasvár, Sátoraljaújhely, Somorja, Szakolca, Szatmár, Székesfehérvár, Szentkút, Torda, Töketerebes, Tövis, Tüskevár, Varannó, Verebély és Nagyszombat.

Balról jobbra: Dr. Doroghy Kálmán, a pálosrend ügyésze, Przedzicki Pius, generális perjel, gróf Zichy Gyula dr., kalocsai érsek, dr. Schwartz Gusztáv - prelátnus, dr. Mosonyi Dénes prelátnus.

annyira titokban folyt a reájuk nézve végzetes rendelet előkészítése. Mélységes fájdalom hatotta át őket, de nem zúgolódtak, hanem sajtó szívvel és könnyes szemekkel engedelmeskedtek a fájó parancsnak. Maga a rendelet indokolt felhozta, hogy a kolostorokban a fegyelem erősen meglazult s ezzel a rend elvesztette létjogosultságát. Felosztatják tehát és vagyonát beolvastják a vallásalapba. A biztosok tényleg összeírták a rendházak minden ingó s ingatlan vagyonát. A szerzetesek nem álltak ellen, nem titkoltak el semmit vagyonukból, sőt több helyen, — amint ezt az összeírók maguk is említik jelentéseikben —, maguk is segédkeztek e nehéz munkában. A rend vagyona a biztosok szerint több mint 10 millió forint értéket képviselt. A rendtagok augusztus 20-ig együtt maradhattak. A közös élet utolsó napjának fájdalmas aktusa mélyen bele markolt minden pálos szívébe-lelkébe. A kolostorok lakói összegyűltek az utolsó közös szentmisére, azután letették fehér talárjukat, búcsút mondtak egymásnak, megszentelt emlékü kolostoraiknak s elszéledtek a szélrózsa minden irányában. Egyesek a renden kívül is megtarthatták régi állásukat, az öregek szűkös nyugdíjt kaptak, vagy a nemes lelkek

könyöradományaiából tengették szerény életüket, a fogadalmat nem tett tagok pedig visszatértek abba a világba, melyből nemrég beléptek a rendbe. Őt és fél százados dicső élet után a magyar pálos-rend eltűnt a hazából.

Tiltakozás a rendelet ellen.

Ordódy rendfőnök vérző szívvel látta rendje pusztulását. Felemelte tiltakozó szavát a rendelet ellen, de eredmény nélkül. Néhány évvel József császár után, 1794-ben, mint casanovai címzetes apát ő is elköltözött. A 19. század első éveiben néhány rendet visszaállítottak. A még élő pálos-szerzetesek és több jóakaró szintén folyamodtak. Kérelmük azonban nem nyert elintézését.

A magyar pálos-rend József császár ellen-szenvét már a feloszlítás előtt is érezte. 1784-ben kiadott rendeletével ugyanis felforgatta a rend kormányzását. Nem engedélyezte a generálist választó nagykáptalan összehívását. Törölte a rendi tanácsokat. Megtiltotta, hogy a generális és a tartományfőnökök az alájuk rendelt kolostorokat meglátogathassák. Az előljárók hatalmát külön korlátozta. Ezek az önkényes és célszerűtlen rendeletek nemcsak a magyar házakban keltettek súlyos aggodalmat s vezettek be rendellenességet, hanem a külföldi tartományokat is elkeserítették. A lengyel pálosok Rómához fordultak s a Szentszéket kérték, hogy a rend központi kormányától függetlenítse a lengyel tartományt. VI. Pius pápa maga is aggódva szemlélte József császár egyházi természetű intézkedéseit és Szaniszló Ágost lengyel király közbenjárására megengedte, hogy a lengyel tartomány függetlenítse magát a magyar központtól és vizitator generális címmel a magyarországi általános rendfőnöktől független előljárót válasszon magának, aki közvetlenül a Szentszéknek felel tetteiért. Ez az intézkedés hamarosan üdvösnek bizonyult. Amikor ugyanis József császár két évvel később feloszlatta a magyar pálos-rendet, sérelmes és gyilkos rendelete a független lengyel provinciát már nem érintette. A lengyel tartomány, bár élete szintén bővelkedett súlyos válságokban, mindvégig fennmaradt. Magyarország helyett Lengyelország, Czestochowa lett a rend központja, hol szent Pál fiai a boldogságos Szűznek csodálatos kegyképét, a „fekete Madonná“-t őrizték és őrzik.

A külföldi házak.

Lengyelország megszűnése, felosztása után Galiciát a krakói pálos-kolostorral Ausztria kapta meg. Ez a nagy ház szerencsés volt szomorú sorsában. Lengyelország feltámadásáig épségben megmaradt. A Poroszországnak juttatott lengyel rész pálos-házainak kevésbé kedvezett a lengyel tartomány szétdarabolása. III. Frigyes Vilmos király összes házaikat hamar megszüntette.

A feloszlított lengyel területnek legnagyobb hányadát a legtöbb pálos-házzal együtt Oroszország kapta. Az oroszok eleinte nyugton hagyták

a nekik jutott országrészben levő pálos-rendházakat. Nem akarták a letiport és mélyen kesergő lengyeleket tovább ingerelni. 1813-ban azonban ott is megkezdődött a rend üldözése. Az orosz kormányzat lerombolta a czestochowai kolostor bástyáit, kifosztotta hatalmas könyvtárát s elvitte a templom kincseinek jelentékeny részét. 1818-ban kilenc pálos-rendház s ugyanannyi templom lett az új áldozat. 1862-ig már csak 12 kolostora maradt fenn a rendnek. 1864-ben II. Sándor cár a czestochowai kivételével az összes kolostorokat megszüntette. 1888-ban pedig teljes kihalásra ítélték a rendet. Megtiltották neki, hogy új tagokat vehessen fel jövőjének biztosítására. Ezt a rendeletet később kissé enyhítették ugyan, de az állam fojtogató gyámkodása mindvégig megmaradt.

Fájó kísérletek.

A pálos-rend visszaállítását sürgető mozgalom hazánkban mindig élt, idővel azonban meg is erősödött. Gindl Gáspár, az utolsó magyar tartományfőnök a múlt század legelején közvetlenül az országgyűléshez fordult rendje érdekében, de eredmény nélkül. Főpapjaink szintén ismételten közbenjártak érte. Fáradozásukat nem kísérte siker. Esterházy Károly gróf egri püspök külön buzgólkodott. Emlékiratával magát a helytartótanácsot próbálta megnyerni. Ez a munka sem hozott gyümölcsöt.

Biztatóbbnak látszott a múlt század második felében Scitovszky János hercegprímás elhatározása, hogy a Jézustársaság visszatelepítése után a pálos-rendet is visszahozza ősi hazájába. 1866-ban az ő hívására négy pálos szerzetes el is indult Czestochowából az ő megyéjébe. Péliszentkereszten ad nekik templomot és egy hozzácsatlakozó házat. A jól indult első telepítés ennek ellenére meddőnek bizonyult, mert Scitovszky prímás után a pálos-kolostor támasz nélkül maradt, sokat küzdött s annyira elgyengült, hogy a rendi központ kénytelen volt a házat feladni, munkásait pedig hazahívni.

A század alkonyán, hazánk ezeréves fennállásának ünneplése körül újabb lelkesedés tört fel a régi terv végrehajtására. Sok tárgyalás után Wenckheim István gróf 1902-ben házat ad a rendnek Nagylévárd községben. Az új alapítás kedvezően indult. Éppen ezért Vaszary Kolos hercegprímás a következő évben a szentkereszti kolostort is visszaadta nekik. Újabb rendházak alapítására is kilátások nyíltak. Az ügy folytatása ezek ellenére nem felelt meg a jó reményt kiváltó kezdetnek. Kellő számú magyar rendtag nélkül először feladták a lévárdi házat. Szentkeresztről pedig néhány évi meddő várakozás és sorvadás után a megmaradt rendtagok is visszatértek Czestochowa védőszárnya alá.

A harmadik próba.

Nem telt el azonban két teljes évtized az említett, második kísérlet kudarcai után s a pálosok harmadszor is megjelentek nálunk. Ezúttal már a boldog emlékű és lánglelkű Zichy Gyula gróf, akkor pécsi

püspök, rövidesen kalocsai érsek karolta fel őket. Rájuk bízta Pécsét, a Tettye oldalán fekvő Mind-szentek templomának s környékének lelki gondozását. Házat is vesz nekik közel a templomhoz, melyben addig laknak, míg végleges letelepítésük lehetővé válik. Nekik szánta ugyanis a Mecsek oldalán délnek fekvő négyholdas szőlőjét a magántulajdonát képező villával, hogy ez legyen a visszatért drága, magyar rendnek második bölcsője. S mivel az első raj Bodó Gellért vezetése alatt Czestochowából meglepetés-szerűen állított be Pécsre s a szükséges engedélyek nélkül indult el útjára, Zichy püspök Rómába utazott és XI. Pius pápától engedélyt kért és kapott is arra, hogy intézkedéseit akként folytathassa, mintha védenői minden előírást betartottak volna. Egy év múlva XI. Pius pápa kinevezte Zichy gróf püspököt — ismételt és ellentétes kérése dacára — kalocsai érsekké, megbízta azonban utódának kinevezéséig a pécsi egyházmegye kormányzásával is. 1926-ban végleg átköltözött újabb székhelyére, de lángoló szeretetét Pécs városa és az első egyházmegye iránt ott is megőrizte. A pálosok ügyével is tovább foglalkozott. Új egyházmegyéjéből papokat és növendékeket engedett át szent Pál szerzetének, akik erre hivatást éreztek, hogy a rendet a ráváró nagy feladatokra így is képesítse. 1927 október 16-án a XIX. országos katolikus nagygyűlés megnyitó ülésén „A magyar katolikus feltámadás egyik tényezője” címen nagy beszédet mondott a pálosok hazatelepítése érdekében az egész magyar társadalom felrázása végett. Zichy érsek megkapó beszéde nagy visszhangot keltett az egész országban. Közben és utána tárgyalások folytak egyfelől a renddel, másfelől Rómával s a magyar kormánnyal a végleges visszatelepítés rendezése végett. Budapesten pedig ezen idő alatt a Gellérthegy délkeleti sarkán Pfeiffer Gyula ny. államtitkár terve szerint és az ő személyes vezetése mellett elkészült az ország első és egyetlen sziklakápolnája és a hozzácsatlakozó, fecskefészekszerű, remek kökolostor a hazatérő fehér atyák kisebb csoportjának elhelyezésére. Mikor a nagy munka jóformán elkészült, Zichy érsek megszakítva tavaszi bérmaútját a kalocsai egyházmegye északi részében, egy előre megszervezett zarándokcsapattal kiment lengyel földre, a czestochowai pálos anyaházba, hogy az ezen célra kiszemelt és előkészített pálos rendtagokat végleg haza hozza. 1934 május 9—12. napjain ment végbe e ritka zarándoklat, mely május hó 12-én éjfél-tájban érkezett meg Budapestre a régen várt és drága zsákmánnyal. József Ferenc főherceggel élén ropant embertömeg várta a vonatot és a messze idegenből 150 év után hazatérő fehér barátokat. Örömkönnyek égték a szemekben, mikor Zichy érsek és a zarándokok vezetése mellett kiszállt a kis csapat és a lelkes üdvözletük után elfoglalta helyét újra a hazában, a rend szülőföldjén, honnan az erőszak másfél-száz év előtt elűldözte őket.

1934 november elején megnyílt a rend pécsi ujoncháza, melyet ismét Zichy érsek szentelt meg e célra és azóta benne nevelődnek a rend levontái, hogy a régi magyar szerzet további életét, áldásos munkáját s a haza sorsával összenőtt jövőjét együtt biztosítsák.

Nyolc évre a fontos zarándoklat és a pécsi rendház megnyitása után Zichy Gyula kalocsai érsek, a pálos ügy lelkes apostola, tavaszi, szokásos bérmaútja közben, főpásztori hivatását teljesítve a betegek között, halálos kórt szerzett és 1942 május 20-án váratlanul elhunyt. Az általa hazahozott

pálos-rend azonban tovább él közöttünk, lelkesen dolgozik és szépen fejlődik. A pécsi és budapesti kolostorok után megnyílt már a harmadik rendház is az Alföld szívében, a magyar Pálosszentkúton.

Hisszük és reméljük, hogy Isten irgalma, Szűz Mária anyai oltalma, kinek tiszteletét a pálosok rendje külön hivatásként gyakorolta mindig, s égi pártfogóik féltő szeretete velük marad időtlen-időig s megmenti úgy őket, mint a magyar hazát, mely jelenleg ismét kegyetlen válságok és veszélyek között keresi és teljesíti Isten akaratát.

Dr. Mosonyi Dénes
nagyprépost, prelátkanonok.

P. Kiss Szaléz O. F. M.:

Szent Erzsébet vezess!

Történelmünk folyamán nemegyszer volt a magyar élet bizonytalan, de minden látszólagos külső jólét és nyugalom ellenére is, soha annyira sorsdöntő, mint ma. A lét és a nemlét dermesztő kísértete sokszor virrasztott felettünk, de ma jobban kerülget, mint valaha. A nagy népek harcában sohasem érintett bennünket annyira a „kis nép” adottsága, mint a mostani háború végefelé. Éppen ezért helyénvaló értékeink számbavétele és eleddig fel nem használt erőink hasznosítása.

Szent Erzsébetünk ünnepe jó alkalom arra, hogy gazdag egyéniségéből merítsünk, hogy nemzetünket féltő szeretettel hozzá fohászkodjunk:

— Vezesd hazánk felelős kormányzóit, hogy jobb jövőnk útját el ne vétsék, hogy egy szemernyit se növeljék gondtalanságukkal népünk keservét, hanem körültekintéssel oltalmazzanak minden magyar értéket, főképpen a drága magyar vért.

— Állj főpapjaink és lelkipásztoraink mellé, hogy a lelkeknek erőt és kegyelmet adni el ne fáradjanak, hogy az égiekre tudják fordítani tekintetüket és felgyújthassák bennünk életpéldájukkal a minden diadalmaskodó szeretetet.

— Oltalmazzad hős honvédeinket, akik a pogányság földjén is keresztet ácsoltak, s mindenkinél jobban keresztvesztésként harcoltak. Vezesd haza őket. Sebesültjeinknek adj erőt szenvedéseikhez. Pártfogold az égben hősihalált halt szeretteinket.

— Lelked gazdagságával halmozd el az özvegyeket, a gyermeküket vesztett jó szülőket, hisz' magad is tudod, mit jelent az özvegyesség és a magunkra maradtottság. Szólj hozzájuk, lelkesítsd őket, hogy szemük világánál jobban szeressék árváikat, hogy semmi, de semmi ne legyen nekik nehéz árváik jobb sorsáért vívott küzdelmükben.

— Gazdagítsd ifjúságunk lelkét, óvjad leányaink tiszta szemérmét. Ne engedd, hogy az ármány megbabolja bennük az életfakasztás hatalmát. Segítsd őket, hogy tudjanak élni, fejlődni, magukat és nemzetüket növelni. Halmozd el lelküket igaz értékekkel, s add meg nekik a jól végzett munka örömét.

— Lebegj őrangyalként a magyar bimbók, a kis magyarok felett. Ne engedd, hogy betegség, inség, nyomor sorvassza drága életüket. Lopj mosolyt az arcukra, szépséget szemükbe, s engedd, hogy örömtől, jobb jövőt sugározzanak mindenkire.

— Kisérd gondviselő szemmel az életethordozó új anyákat. Légy a vigaszuk és reményük, ha megéjtí őket az új életet féltő rettegés, vagy ha lelküket megejtíni készül a sátán, hogy életet oltsanak, s a háború borzalmát itthon gyakorolják.

— Adj erőt, keményítsd izmaid az új édesapáknak. Ragyogtasd fel előttük az életfakasztás isteni kitüntetését. Vezesd őket közel az Élethez, töltsd meg imával, becsülettel a lelküket. Áraszd el minden porcikájukat a munka és az alkotás örömeivel.

— Vigasztald meg a szegényt, lopj békét megkínzott lényébe, tanítsd meg a szegény Krisztus gazdag követésére. Töröld le könnyeit, melegesd jéghideg tagjait. Fedezd be testét szereteted új köpenyével és adj neki új erőt a kereszt viselésére.

— Gyűjts fényt a gazdagok elméjében, hogy megismerjék vagyonuk csak itt törleszthető terhét. Ne engedd, hogy magyar mágnás vagy dúsgazdag keményszívű legyen. Tanítsd meg őket a földi és az égi kincsek biztos szerzésére.

— Szeressed édes magyar népiünket, igazgasd jobb sorsra lépteinket. Óvjad a megosztástól, még jobban a felfuvalkodástól. Tanítsd meg szeretni egymást, hogy új csodát érdemeljenek. Ne engedd elnyomni őket, hanem alázd meg külső és belső ellenségüket. Használd fel őket a maguk és mindnyájunk üdvösségére.

— Áldd meg édes hazánkat, tedd élővé részeit, add vissza minden elvesztett darabját. Termékenyítsd földjeit, gyarapítsd ismert és rejtett értékeit. Taníts megbecsülni minden rögét, s ha kell, vérünkkel megvédeni, megszentelni annak minden por-szemét.

— Áldj meg mindent, ami magyar és mindenkit, aki magyar. Taníts megbecsülni szomszédainkat és nevelj bennünket az ő javukra. Segíts meg abban, hogy igazságainkat érvényesíthessük mások kára nélkül. Tégy bennünket Szent István igaz népévé,

(Szent Erzsébet)

(Ars Sacra.)

a hit és erkölcs szövetségévé, az igazság és a hűség bajnokaivá, hogy megbecsülést érdemeljünk, mint szent eleink.

— Szent Erzsébet, halgass reánk, figyelmezz kérésünkre, s add, hogy minden magyar újra boldog legyen.
P. Kiss Szaléz, O. F. M.

Bodrohy Szabolcs :

Rákóczi Ferenc magyar gyóntatója

A fejedelem minden életrajzírója megemlékezik ama nagy pillanatról, amikor a Lengyelországba való kibujdosásakor a magyar hátra ért, megállt és mégegyszer visszapillantott Magyarországra... Valamennyien megemlítik, hogy ekkor könny csillogott az ő és minden kísérője szemében; hiszen tudták, hogy aligha láthatják meg mégegyszer ez életben a magyar tájakat... De egy életrajzíró sem említi meg, csak a száraz történelem lapjai jegyezték fel, hogy akkor egy pálos szemben is csillogtak azok a magyarmelegű könnyek: *Radulovich-Bojta János* magyar pálos, a Fejedelelem udvari káplánja és gyóntatója szemében.

A magyar nemzet nagy kegyelettel adózik nemcsak a Fejedelelem személyének, hanem mindama személyek emlékének is, akik vele a száműzetést megosztották és önként, tiszta önzetlen rajongásból követték Lengyelországba, Franciaországba és onnan — Rodostóba. Még Mikes Kelemen, a Fejedelelem egyszerű szolgáját is egész dicsfény veszi már körül, nevét ódába foglalják és már a legmesszibb tanyái iskolában is szavalnak róla, lelkesednek érte...

Csak egy számkivetett társáról feledkezett meg a társadalom, aki minden bizonnal a legnagyobbat jelentette a nemesak közönségesen vallásos, hanem valóságosan szentéletű Fejedelelem életében: s ez az udvari papja, gyóntatója.

Radulovich-Bojta Jánosról a czenstochowai pálos anyaház könyvtárában található és Streszka Márton pálos atya tollából kikerült „Szent Pál első remete rendjének évkönyvei“ c. mű harmadik kötete emlékezik meg. E történetírónk feljegyezte róla, hogy Radulovich-Bojta János pálos atya Füleken született 1671-ben. Aztán a Pálos-rendbe lépett, majd 1699-ben fogadalmazott. A szabadságharc gyászos végén a Szentszéktől engedélyt kapott, hogy elhagyhassa a zárdai életet, pénzzel rendelkezék, így elkísérhette a számkivetésbe II. Rákóczi Ferenc magyar fejedelmet.

A Fejedelelem udvarában nagyon fontos hivatás jutott neki. Tudjuk ugyanis, hogy a Fejedelelem Rodostóban egészen zárdai, szinte szerzetesi életet élt. Életét írói, s ezek közül a legnevezetesebbek Mikes Kelemen és De Saussure Cézár, ezt különösen kihangsúlyozzák. Így Mikes így jelenti ezt:

„A való, hogy egy klastromban nincsen nagyobb rendtartás, mint a Fejedelelem házánál. Ezek pedig azok a rendtartások: Reggel hatodfél órakor a dobot megütik, akkor a cselédeknek fel kell kelni és

készen lenni hat órára. Hat óraker dobolnak és akkor a Fejedelem felöltözik — azután kápolnába megyen és misét hallgat. Mise után az ebédlőházba megyen — ott kávét iszunk és dohányozunk. Amikor az óra három fertály nyolcra, akkor elsőt dobolnak misére, nyolc óraker másodikat és egy kis idő múlva harmadikat dobolnak — akkor a Fejedelem misére megyen, mise után a maga házába megyen és kiki, ahová tetszik. Tizenegyedfél óraker megütik a dobot ebédre és tizenkét óraker az asztalhoz ülünk és törvényt teszünk a tyukokra. Harmadfél óraker a Fejedelem csak magányosan a kápolnába megyen és ott nagyon három óráig. Mikor az óra három fertály ötre, akkor elsőt dobolnak estvéli imádságra, öt óraker másodikat és egy kevés idő múlva harmadikat — akkor a Fejedelem a kápolnába megyen és azután kiki eloszlik. Vacsora nem tartván sokáig, nyolc óraker a Fejedelem levetkezik, de leggyakorább le nem fekszik még akkor, és reggel, ha szinte hat óraker öltözik is fel, de éjfél két óraker felkel.

* Ez életmód feltűnően emlékeztet az azonkori pálosok életmódjához. A korai kelés mellett az első feltűnő azonosság a két közös szentmise meghallgatása. A XVII. és XVIII. századbeli pálosoknál is szokásban volt először egy ú. n. „conventualis“ szentmise meghallgatása; ezen jelen kellett lennie a rendház minden tagjának; s ez alatt áldoztak a nem misés pálosok. De e közös szentmisén kívül volt még egy és pedig a Boldogasszony tiszteletére. A Pálos-rend a Boldogasszony Rendje lévén, ezáltal is ki akarta domborítani a Boldogasszony iránti különös tiszteletet. De ezen csak a nem misés testvérek vettek részt.

Az azonkori pálosok is délben gyűltek ismét össze, és elmondva a zsolozsma azon időre előírt részét, asztalhoz, ebédhez ültek. Ebéd végeztével ismét a templomba vonultak és elvégezték a zsolozsma „szürkületi“ részét. Ez szintén olyan időtáiban lehetett és annyi ideig tarthatott, mint a Fejedelem délutáni szentségimádása.

A pálosoknál az az ősi szokás, hogy a vacsora mindig megvan már estefelé, úgyszólván a késő délutáni órákban. Ez így történik még ma is minden pálosrendházban. És a böjti napokon a vacsora ma is inkább léfélé: leves, tej és hasonló, — éppen mint volt egykoron a nagy Rákóczi étrendjében.

Az egykori pálosok szintén még kora este alvásra takarodtak, hiszen várta őket az éjjeli zsolozsma: éjjel egy óra után. Tehát éppen azidőtájt, amikor a Fejedelem is mindig felkelt és biztosan a célból, hogy imádkozzék...

Mindebből nyugodtan következtethető, hogy a Fejedelem első udvari káplánja, a pálos Radulovich-Bojta János atya utasításait követhette; minden biztonnal a lelkes pálos Rodostóba is magával vihette a pálos szellemet, a ragaszkodást Rendjéhez. Hiszen a zárdai életet is minden biztonnal azért cserélte fel a rodostói számkivetéssel, hogy rajongott fejedelme mellett lehessen, sőt, hogy neki a legnagyobb vigasztalást nyújthassa, a vallás vigaszait: a napi imát és elmélkedést, a napi szentmisét, sőt, hogy a Fejedelemnek odaadhassa magát a Vigasztalót is: a szentgyónásban a Vigasztaló Szentleket és a szentáldozásban magát az isteni Üdvözítőt, Annak Testét, Lelkét, az egész mennyországot...

Radulovich-Bojta János atya az első udvari papja volt a Fejedelemnek; több katolikus lelkész is állott a Fejedelem és udvara lelki szolgálatára, de a Magyar Rend tagja volt köztük a vezető. Reá volt

bízva a fiatalabb buidosók lelki nevelése, egyben a szellemi oktatása is; ő töltötte be közöttük a házitánító szerepét is.

*

Minden lelki vigasz után éppen Radulovich atyára, a pálosra várt a fájdalmasan fönséges feladat, hogy megadja a magyarság halhatatlan Fejedelmének e földi életben a legnagyobb és legdöntőbb vigasztalást: az utolsót. Ő gyón-tatta, áldoztatta meg utoljára a Fejedelmet és adta fel neki az utolsó kenetet.

Az életrajzírók szerint a Fejedelem utolsó esztendejének — 1735 — Gyümölcsoltó Boldogasszonya ünnepén érezte először az utolsó betegség bágyadtságát. Harmadnap, születésnapján, már többször fájlalta gyomrát és szíve fájását se titkolhatta. De sohasem panaszkodott. Kemény lélek volt. Nagyböjt ideje lévén, még a böjtölésről sem akart lemondani. Először orvosa kérlette erre, de ő nem hallgatott rá. Ekkor Radulovich atya ment be hozzá és nagyon kérlette, hogy gondoljon testi ereje látható legyengülésére; ő tisztelettel hallgatta a szeretett lelkiatya szavát, de — hajthatatlan maradt.

Április elsején a hideg erősen kilelte s úgy elbágyasztotta, hogy harmadnap, Virágvasárnap, már nem mehetett kápolnába, hanem a szomszéd szobából hallgatta a szentmisét. Radulovich atya személyesen vitte át neki a szentelt barkát; ő meg térdenállva fogadta.

Hétfőn, április 4-én, kissé jobban lett a Fejedelem. A szinte pálos-szerzetesi napirendet ismét mindenben megtartotta és nem engedte meg, hogy miatta mások valamit is elmulassanak. Alig állt a lábán, mégis egészséges ember módjára akart élni...

Azonban április 7-én reggel állapota hirtelen rosszabbra fordult. Azonnal hívatta hát Radulovich atyát és elvégezte nála — utolsó szentgyónását. Ennek megtörténtével, míg a pálos atya a legméltóságosabb Oltáriszentiségért ment, így imádkozott fennhangon:

— Ó Üdvözítőm, lelkem orvosa! Milyen bonyolult a betegség, melyben szenvedek? Milyen gyöngeség, amit egészségnek neveznek! Milyen sötétség, mit világosságnak vélnek! Milyen halandóság, amit életnek neveznek! Hozzád jövök tehát, hogy magamhoz vegyelek s kérjem, kívánjam, vágyódjam és törekedjem teljesíteni, amit az Atyaisten akar, Ki Téged az én megváltásomra küldött.

Ezután a szentek áhíatával vette a pálos kezekből az isteni Útravalót.

Imái buzgó elvégzése után előhozatta a Fejedelem a végrendeletét, felolvastatta. Ez azonban annyira kimerítette, hogy egészen elbágyadt. De még ekkor nyájasan megkérte buidosótársait, hogy másnap reggel 8 óraker ismét jöjjenek be; akkor majd még egy záradékot mond tollba a végrendeletéhez. Elaludt. Amikor később felébrédt, már nem értette meg senki a

szavát... És mindedig ült a székében! Úgy emelték fel ketten is székéből, mindkét karját fogva! De hálósobájába maga ment be és feküdt le ágyába, hogy onnan többé fel ne keljen...

A szegény bujdosók odakint rettenetes bizonytalanságban virrasztottak. Éjfél tájban, mikor már minden reményük eltűnt, odagyülekeztek a haldokló ágya mellé. Két óra tájban mintha kissé magához tért volna. Radulovich atya ekkor megkérdezte:

— Felveszi-e Nagyságod az utolsó kenetet?

Ő fejével bólintott, hogy „igen“.

Feljegyezték, hogy nem maradt szem szárazon, amikor a pálos atya a szent kenettel megkenté azokat az áldott, jóságos szemeket, amelyek olyan melegen tudtak mindig, de mindig nézni, még a számkivetésben is... Azokat a drága ajkakat, amelyek olyan sokszor tüzeltek a magyart a szabadságra... És amikor a pálos atya feladta neki az általános feloldozást, a pápai áldást és utána elmondta neki az utolsó vigasztalást:

— Végtelenül irgalmas Istenem, apostolod mondá: „A hitből jövő imádság megszabadítja a beteget és megkönnyíti őt az Úr és ha még bűnökben vagy, megbocsáttatnak neki“. Miképen háláljam meg Neked, hogy az utolsó kenet szentsége által reám árasztottad e kegyelmeket? Dícsérlek és lelkem egész erejével áldalak érette...

Ekkor még a Fejedelem maga is könnyezett. Pár perc múlva csöndesen elszunnyadt. Hívei, a lelkész, lélekzetüket visszafojtva figyeltek rá; könnybelábadt szemmel nézték jóságos arcát. Reggel 3 órakor észrevették, hogy szemei felnyílnak, felakadnak. Ebből tudták meg, hogy a Fejedelem lelke, íme, most suhan át az örökkévalóságba. „Itt irtóztató sírás-rívás vagyunk közöttünk, — írta ekkor könnyei között Mikes Kelemen — az Isten vigasztaljon meg minket!“

Miután a Fejedelmet eltemették, többen ott maradtak tovább is Törökországban. De többen szét is széledtek a világ minden tája felé. Így Radulovich-Bojta János atya Rómába ment és ott először ideiglenesen a karmelitáknál szállt meg, hogy ügyeit elintézzé. És amikor minden földi gondot elvethetett magától, akkor bevonult a római pálos rendházba és annak adományozta mindama vagyonát, amely bujdosó élete alatt a szerény és mindig szerzetesi életmód mellett felhalmozódott.

Ott aztán 1744-ben május hó 12-én, életének 73-ik és szerzetesi fogadalmának 28-ik évében elhunyt az Urban. Nevét, emlékét a magyar nép tökéletesen elfeledte. Ez írásunk is szolgáljon tehát azon nagy magyar és pálos papi lélek emlékének felújításához, aki a magyar történelem egyik legnagyobb cselekedetű, jellemű és magyarságú egyéniségével osztotta meg a számkivetést. És aki e bujdosásban a számkivetés keserű kenere mellé odaadta neki az égi Kenyeret: a mi Urunk Jézus Krisztust!

Aldott legyen Radulovich-Bojta János pálos atya,

e halálig bujdosó kuruc magyar emléke, aki papi szavával és szívével, szentségosztó kezével földi mennyországgá varázsolta II. Rákóczi Ferenc fejedelmünk rodostói számkivetését!

Forrásművek:

Streszka Márton: Szent Pál első remete Rendjének évkönyvei (Annales). III. kötet. Kisbán E. dr.: A magyar Pálosrend története, II. köt.

Mikes Kelemen: Törökországi levelei.

De Saussure Cézár: Törökországi levelei és feljegyzései.

Fordította: Thaly Kálmán.

Márki Sándor: II. Rákóczi Ferenc.

P. Gyéressy Ágoston O. S. P.:

Régi pálos kolostorok

(Utirajz IV.)

Sajólad

A sajládi autóbusz indulásáig volt még egy jó félóra Miskolcon. Betértem a legközelebbi kápolnába breviáriumozni. Apácák énekeltek a kóruson. Halkan, finoman, tisztán, mint az angyalok sejtelmes kara. Megakadtam az imádságban. Pontosan tíz évvel ezelőtt szenteltek pappá ezen a napon. Bizonyára az apácák szép éneke is oka volt, hogy megrendült hálával gondoltam a tízéves fordulóra...

Az autóbusz jó félóra alatt Sajóladra röpitett. A híres régi pálos monostort valószínűleg Nagy Lajos iránti kegyeletből alapították és javadalmazták gazdagon a nagyvagyonú Czudar grófok 1387-ben. Bőkezűségük a kolostort a virágzás igen jelentős fokára emelte. Ők küldték innen Párizsba további tanulmányok végzésére a Szűzanya szeplőtelen fogantatása védelmében győzelmesen vitázó, nagyészű, ünnepezt tudóst, Magyarországi Mihály pálos szerzetest. A Rend noviciátusa is hosszú ideig itt volt. Martinuzzi Fráter György, későbbi bíborunk is itt tette le szerzetesi fogadalmát ujonc-évének letelte után, sőt több éven át a monostor példásan gondos és buzgó perjele lett, mielőtt ragyogó pályafutását beírta volna a magyar nemzet történetébe. S Fráter György nem is olyan jelentéktelen kis perjelséggel kezdte szédületes karrierjét. A kolostornak az alapító Czudarok gazdag javadalmain kívül csak a XV. században tizenhét tekintélyes birtoktestet juttattak főuraink, úgyhogy északon Zemplénig, délen Szegedig terjedtek Sajólad birtokai. Generális perjelék is kerültek ki ebből a monostorból, mint a szentéletű Fekete Vince atya. Talán az is jellemző, hogy a törökök garázdálkodása után Serédi Gáspár „magyar“ főúr 1547-ben negyven szekerre való értékes holmit tud még elrabolni sajládi kolostorunkból. A további zaklatások elkerülése végett a már régebben elmenekült atyák 1570-ben 3200 forintért

(nagy pénz volt akkor!) bérbeadták a Rend ottani birtokait esoltói Bacsó Mihálynak, 1611-ben Szentiványi Zsigmondnak. 1627-ben Rákóczi György bérli ezeket, de csak egy évig, mert az általa fizetett 1200 forintot nem tekinthették előnyös és méltányos összegnek az atyák.

A török kitakarodása után lassan visszatér a szerzetesi élet az ősi falak közé. A már Diósgyőrből ismert szentéletű Kotnaki Fülöp perjel atya a mohácsi vész után elpusztult sajóládi templomot és konventet építteti újjá. A templom 1720-ban felépül. Gerald Miklós egri kanonok 1722-ben díszes szószéket emeltet benne, ma Bükkszentkereszten van ez a gyönyörű munka. A buzgó perjel rendbehozhatja a rendházat is (1738), alapjától a tetjéig, udvarát fallal véteti körül, zöldséges kert mellett gyümölcsöst is ültet, sok pénzen vett kitűnő könyvvel gazdagítja a monostor könyvtárát, a szentélyt ezüsttel, a Szeplőtelen Szűz oltárát arannyal dúsan ékesíti, ennek gyönyörű szobrát mutatja be képünk. Így fejlődik szépen a XVIII. században is a híres kolostor. A környék urai és nemesei is szívesen és gyakran keresik fel vendégszerető házatáját. Az istentiszteletek nagy fényvel folynak. Mint a miskolci minorita atyák följegyzéseiből tudjuk, a búcsúkon kitűnő szónokaik kölcsönösen szerepelnek. A noviciátus is újra itt van. Az atyák a hívek lelki gondozását lelkesen végzik, mint pl. Balis Pál gondnok pestis idején a betegek ápolását és hitbeli vigasztalását... A szép virágzást a Rend feloszlatása 1786-ban derékban töri ketté. Sajólád egyszerű falusi plébánia lesz az egri egyházmegyében.

Csonth Endre, a 83 éves, aranymisés, végtelen kedves esperes-plébános vezet miséje után a kolostor volt kertjében. Megterem ma is itt minden, mint kétszáz évvel ezelőtt, Kotnaky Fülöp perjel atya idejében. Csodálom titokban ezt a már lassú járású, de kiegyensúlyozott lelkű, bölcs, megértő, derűs szemű papot. Az Úr szolgálatában híven eltöltött hatvan év után is változatlan munkabírással mond minden vasárnap két szentmisét, szentbeszédet, kijár a filiába, Sajópetrre (régii pálos birtok!), hitoktat, temet: egyedül, minden segítség nélkül! S hogy becsüli népe az öreg urat! Tisztességtudóan köszönti őt, ha végigtipeg az utcán. Elmondja, hogy kommün alatt, 1919-ben mindig a vörösök ellen prédikált minden vasárnap s nem akadt senki, aki följelentette vagy letartóztatta volna.

A templom, szép egytornyú, finomsisakú, világos barokk templom és a kolostor bejáratán is pálos címer. A kolostor felét az esperes úr elődje lebontatta. Elég kár. De így is hatalmas, emeletes épület, elférne benne ma is a noviciátusunk egész kényelmesen, nemcsak egy 1944-es lélekszámú parókia. A fo-

lyosón és a lépcsőházban állnak szép rendben, gondosan tartva régi pálos oltáraink töredékei, amint azokról még beszámolunk. A templom Sárlos Boldogasszonynak dedikált főoltára új. A szószék, mint mondottuk,

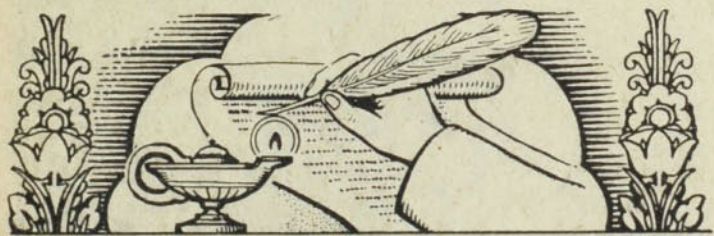

A Szeplőtelen sajóládi szobra.
(P. Gyéressy Ágoston felv.)

Bükkszentkeresztre került, az ugyanolyan stílusban készült intarziás stallumok a szentélyben állnak. Nagyon szépek még a hajópadok faragásai. Egy Remete Szent Pál olajkép is a dicső multra mutat. Más alig. A Sajópartján van még egy szép barokk Nepomuki Szent János-szobor, szintén pálos időkből.

Régi oltárainkról maradt szobrok, sokszor igen csonka állapotban, a következők: a Szeplőtelen Fogantatás-szobra, 130 cm magas, a

földgömbön áll, lába alatt a kígyó almával, angyalfejek, spanyolosan finom és nemes munka. A Megváltó szobra, 101 cm magas, balkezében a földgömb, jobbjá hiányzik, gloriola sincs, arcán repedések, kopott, fehér festés, bő köpeny, gótikus hajlás, barokk redőzet, lábujjak letörve... Egy, a három királyok közül, kb. 1 m magas szobor, fején turbán és korona, balját csipőre teszi, jobbjával aranykazettát szorít melléhez, balra néz, aránylag a legépebb szobor, vállán vörös alapon aranyozott, cifra királyi palást, arcán szelíd ámulat: mestermű! — Fájó szívvel jegyeztem aztán föl a többnyire torzónak maradt szobor-csonkokat: Remete Szent Pál, Remete Szent Antal, Szent Ágoston és Szent Jeromos 56—57 cm magas mellszobrait, Aszsiszi Szent Ferenc áhítatos szobrát (a miskolci minoriták hatása, úgylátszik), térdelő angyalokat, angyalka-fejeket stb... — Ha az esperes úr nem őrizné gondosan ezeket a múzeumba kívánczó, alig felbecsülhető értékeket, az örlő szű és a korhasztó nedvesség már rég elintézte volna őket, és pedig tökéletesen, a templom padlásán... Még hírmondóját sem ismernénk a sajlódi pálosok előkelő művészi érzékének és talán alkotó erejének. Az emlékekben úgysem túlgazdag magyar művészettörténelem is szegényebb lenne néhány remekművel.

FRATER JACINT NAPLOJÁBÓL

Vigasztalan szürke idő.

Halottak estéje.

A virágok s a koszorúk egész áradata hömpölyög ma a temetők felé. Viszik a virágot az élők a holtaknak. Akik még élnek azoknak, akik már nem élnek. S az égő gyertyák nyugtalan táncán s a krizantémok keserű illatán túl a borús novemberi égre fölmered a Sápadt Halál.

Halottas menet.

Valahogy úgy elfogott engem is a bánat, a szomorúság, amikor láttam a sok lassan bandukoló, búbamerült embert a halottasköcsi után. Amikor majd ezeket is vinni fogják. Amikor majd ezeket is kísérsni fogják. Amikor majd ezeket is siratni fogják...

A halál mindig megrendítő. Szomorú fináléja szomorú életünknek. Könyörtelen embérsors, melyet senki sem kerülhet ki! Halálunk sötét óráján könyörögj érettünk, Asszonyunk, Szűz Mária, Istennek Szent Anyja!

Temető.

Vannak hangulatok, melyekben a dolgok lényege olyan élesen tárul elénk, mint más-kor soha. Ilyen mélyen megborzongató hangulatban jártam ma a temetőt. Istenem! Hát ezért élünk? Ezért kinlódunk, ezért vergődünk egy egész nyomorult életen át: ezért a sötét és mély és néma és borzalmas sírgödörért?

Nem, ez nem lehet az élet célja! Kell lennie föltámadásnak. Ezt kiáltja szüntelen a temető. Élet után sírnak a sírok. Credo vitam aeternam. Amen.

René Bazin, francia író utolsó munkája a „Magnificat” volt. Ezzel lépte át a halál küszöbét. Micsoda élet lehetett az, melynek ily ragyogó a vége! Mely Magnificat-ot tud zengen a túlvilág titokzatos és ijesztő kapui előtt, ahol minden földi ének elhal, megdermed, vagy rémült sikolyba fúl. Ilyen halálra, ilyen győzelemre csak a keresztény hívő képes.

Ma, ezen a hideg novemberi estén, fölkeresek lélekben egy sírt: édesanyám sírját. Tíz éves voltam, amikor eltemették. Tizennégy éve már...

Megigazítom az egyszerű sírt. Virágot tűzök a fejfára. És meggyújtom emlékezőm mécsesét. Ime, az én életem forrása. Innen indult ki egykor az enyém, huszonnégy évvel ezelőtt. Belőle lett. A forrás elapadt. A csermely még kigyózik az élet hideg és sötét pusztájában s aztán... az is elapad egyszer. Elnyeli, magába szívja mohón a homok. Eltűnik nyomtalanul a földön.

„Méltó imát nem tud ajkam,
Te könyörülj, Jóság rajtam,
Ne veszíts el örök jajban.”

(Celanoi Tamás—Sik Sándor:
Dies irae.)

GYERMEKEKNEK

A zenélő kulcslyuk

Hideg őszi szél süvített végig a tájon. Vidáman kapta hátára a sárga faleveleket és szilajon járta a táncot velük. Majd új mulatságot eszelt ki. A házak kéményéből kitóduló sűrű füstöt pajzán jókedvvel, szépen visszagyömöszölte a kéményekbe és bekukkantva, az ablakokon, jót kacagott, mennyire prüsz-

**A Fráter György Sajtószövetkezet könyvei olvasásával keresztény világnézetet szilárdítod,
magyar faji öntudatodat emeled, hitedet és nemzetedet védelmezed!**

	Ára:
**Dr. Nádas Zoltán: <i>Ő is szenvedett.</i> (II. kiadás.) A kiváló szónok és egyházi író a mai kor szenvedő emberéhez fordul és megérteti vele szenvedései diadalmos elviselésének mikéntjét. Dr. Scheffler János püspök előszavával.	10.— P
**Pusztai Sándor: <i>Rapszódia könyve.</i> Kötve, egyszerű 5.—, díszes A neves papköltő remekbe készült versei.	15.— P
Papp Viktor: <i>Magyar Zenei Almanach</i> (kötött). A magyar zenei élet minden ágát felölelő nélkülözhetetlen kézikönyv és útmutató.	25.— P
*Turi Turgonyi András: <i>Tilkok</i> Napjaink könnyeiből és kacagásából szőtt fordulatoshál-fordulatosabb novellák.	5.— P
Koppány Zoltán: <i>Csak itt lehetsz boldog</i>	6.— P
*Kronikás: <i>Csillagfények a hadak útján</i> Hősi elbeszélések a magyar történelem legszebb lapjairól. Kiválóan alkalmas olvasmány az ifjúság részére, vitéz Bély Alajos altábornagy előszavával	10.— P
**Pongrácz István: <i>Ép teslet, ép lelkét</i> Melegszívű, értékes tanítások a dolgozó ifjúság számára.	3.— P
Sz. Szini: <i>Önismereti alapok</i> Értekes tanácsok miként tökéletesíthetjük magunkat.	12.— P
Bartucz Sándor: <i>Új hadak útján</i>	3.— P
Tullio Rispoli: <i>Letűnt idők romjain</i> Regényes és tanulságos útleírás a Földközi-tenger vidékéről.	6.— P
<i>Ragyogó lapok a Pálosrend multjából</i>	1.50 P
Dr. Kisbán Emil: <i>Virág Benedek</i> A nagy magyar pálos költő életrajza.	3.— P
P. Gyéressy: <i>Hallgasd meg zengő énekünk, Madonna!</i> Mária-himnuszok magyarázata. Lélek-nemesítő elmélkedési könyv.	3.— P
P. Róbert—P. Gyéressy: <i>A jó Isten csalogánya</i>	2.50 P
Dr. Bendefy László: <i>Magna Hungaria és a Liber Censuum</i> Östörténeti irodalmunk e műve azt a rejtelmes kérdést vizsgálja, hogy került Julianus barát utazása, az Ősi Magyarország megalapítása a Római Egyház adókönyvébe.	24.— P
Zsuffa Sándor: <i>A magyar nyelv nyelvrokonságai</i>	12.— P
Kökény: <i>Népszerű helyesírási kalauz</i>	6.— P
Kökény: <i>Közgazdasági gyakorló- és diktálókönyv</i>	4.— P
Kökény: <i>Gyorsírási gyakorló- és diktálókönyv</i>	4.— P
Rakovszky: <i>Parasztgróf</i>	7.50 P
Bognár Elek: <i>A szónoklás és előadás művészete</i> Mi a siker titka? Legyen jó a beszéd-készségünk! Mindenkit megtanít erre a szerző szónokiskolája tankönyve. (V. kiadás.)	20.— P
Dr. Szabó: <i>Kiev</i> E város sok magyar vonatkozása mindenkit érdekel.	12.— P
P. Gyéressy: <i>Keresztút a Szűzanyával</i>	—30 P

* Leventeegyesületi könyvtárak részére engedélyezett.
** Ifjúsági és leventekönyvtárak részére engedélyezett.

	Ára:
F. Lánosz: <i>Cseppellény György magyar vértanu élete</i>	—40 P
<i>A Szeplőtelen Szűz Kis Zsolozsmája</i>	—40 P
<i>Pálos levelezőlapok</i> darabja	—30 P
<i>Színes levelezőlapok a magyar faj életéből</i> , 4 fajta, darabja	—24 P
<i>Rafaél, Leonardo da Vinci, Murillo Madonna-képek</i> , művészi reprodukciók, antik kivitelben, nemesveretű keretben, kisebb, közép- és nagyobb méretben	60.—, 80.— és 100.— P
H. Mihalik: <i>Az eszperantó módszeres tankönyve és ismertető e kisegítő nyelvről</i> A kis népek nem emelik faji öntudatukat, ha a nagy népek nyelvét művelik. Ezzel csak az idegen érdekek előretörésének útját egyengetik. E kérdéssel való foglalkozás elsőrendűen nemzeti érdek.	3.— P
Lombos: <i>Szótártáblázat</i>	2.— P
Inoue: <i>Legolibro (japán-eszperantó olvasókönyv)</i>	3.— P
Baghy: <i>Viktimoj</i>	7.— P
Fáy: <i>Elektitaj fabeloj</i>	1.50 P
Seppik: <i>La tuta Esperanto</i>	6.— P
P. Bianchini: <i>Malgranda katekismo (kis katekizmus)</i>	1.50 P
<i>Katolika preĝareto</i> (imakönyveske)	1.— P
P. Bangha: <i>Vivo de nia vivo</i>	1.— P
Dr. Erdély: <i>Unua Eukaristia Esperanto Mondkunveno. (Az első euch. eszp. kongresszus)</i>	7.— P
Madách—Dr. Kalocsay: <i>La tragedio de l' homo (Zichy képekkel)</i>	10.— P
egyszerű	6.— P
Hekler: <i>Arthistorio</i>	17.— P
Genthon: <i>La pentroarto</i>	17.— P
Dr. Kalocsay: <i>Hungara Antologio</i>	22.— P
<i>Enciklopedio de Esperanto</i>	40.— P
Dante—Dr. Kalocsay: <i>Infero</i> (kötött)	15.— P

Imakönyvek, kegytárgyak, áttérési káté stb.

<i>Orezy imakönyv</i> , kecskebőr kötéssel	67.50 P
„ „ borjúbőr kötésben	75.— P
<i>Hít, Remény</i> , imakönyv bőrutánzat	10.50 P
„ „ „	13.50 P
„ „ „ bőrkötésben	22.50 P
<i>Új Lelkimanna</i> , imakönyv bőrkötésben	36.— P
„ „ cellofán	24.— P
„ „ bőrutánzat	21.— P
„ „ pergament	24.— P
<i>Imakönyv</i> . «Istenért és Hazáért» (imák és elmélkedések katonáknak is)	5.— P
<i>Szent Antal imafüzet</i>	1.50 P
<i>Himmelschlüssel</i> , cellofán kötésben	27.— P
<i>Németnyelvű kis imakönyv</i>	9.— P
<i>Szentképek</i> , izléses kivitelben —.30, —.24, —.18, —.12, —.06 és —.05 P	
<i>Fekete Madonna</i> , színes nyom t	4.— P
<i>Rózsafüzérek</i> 4.— P-től 12.— P-ig. gyermekeknek	2.70 P
<i>Fa és alabástrom feszületek, érmek, szenteltvíz tartók, könyvjelzők és más kegytárgyak.</i>	
<i>Rövid Katolikus Káté</i> dr. Hévey Gyula pápai kamarás fordításában. Az áttérési vizsga anyaga legrövidebb összefoglalása (katekizmus helyett használható)	—80 P

Megrendelhetők a FRÁTER GYÖRGY Sajtószövetkezet könyvkereskedésétől Budapest,

VI. kerület, Lovag-utca 10. Távbeszélő: 127—780.

vagy A Fehér Barát kiadóhivatalánál, Budapest, VI., Dessoeffy-u. 24. Tel.: 129—238.

8

A FEHÉR BARÁT

A PÁLOSREND HAVI FOLYÓIRATA

FŐSZERKESZTŐ: P. GYÉRESSY ÁGOSTON — FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. NÁDAS ZOLTÁN

TARTALOM: Kedves Olvasóink! — XII. Pius pápa: Karácsonyi üzenete — Dr. Mosonyi Dénes: A pálos visszatérésének magyar apostola — P. Gyéressy Ágoston O. S. P.: Régi pálos kolostorok (V. Szentlélek.) — Leng. Rezső: Úrjöveti ének a boldogságos Szűzről — Fráter Jácint Naplójából — Dr. Paulinyi Gyuláné, br. Oertz Kornélia: Római emlékek — Gyermekrovat — Pálos krónika — Könyvek

VII. ÉVF. • 12. SZÁM

ÁRA • 60 • FILLÉR

1944 DECEMBER